

Interview med Ole Korneliussen

7/11 2000 i anledning af udgivelsen af romanen *Saltstøtten*

Af Kirsten Thisted

Dette interview blev ved en fejltagelse ikke bragt i tidsskriftet Grønland nr. 1 januar 2001 i forbindelse med Kirsten Thisted's artikel om Ole Korneliussens nye roman *Saltstøtten*. Redaktionen beklager.

Her i dit hjem hvor jeg nu sidder, med solnedgang over fjorden bag mig på væggen, og udsigt over hele Enghave Plads ud ad vinduet – det er jo som at være midt i din roman, med København og Grønland i ét perspektiv.

Nej, Grønland er længere væk, Grønland er erindring, hér hvor vi sidder lige nu.

Gælder det forhold så også romanen?

Jeg bor jo her, ikke dér, så ja, det gør det nok.

Lad mig så stille dig det spørgsmål med det samme: Ole, hvad har dog fået dig til at lade os sagesløse læsere hænge på sådan en usympatisk personage en hel roman igennem?

Kan du ikke lide ham – det er ellers sådan mit »alter ego«... Selv om jeg godt vil indrømme, at han måske er kronisk morgensur! Men personligt kan jeg altså meget bedre lide sådan en type, end den anden del af skalaen: ham dér heltetypen, der har overblik og kan klare det hele. Personligt har jeg aldrig kendt sådan en, og jeg kan bedre identificere mig med ham her – i hvert fald en del af mig.

Så der er noget af dig selv i ham?

Selvfølgelig er der det. I sidste instans kan man ikke skrive om andet – han låner fra mig i hvert fald. Men som jeg også har skrevet om det i forordet til min novellesamling, så er det sådan når man skriver, at lige pludselig får personerne deres eget liv. Ligesom tupilakken. Forfatteren er en tupilak-mager. Han skaber tupilakken, men så får den sit eget liv.

Hvad så med det med at man kan risikere at få sin egen tupilak i nakken – den kan vende tilbage.

Kun hvis tupilak-mageren ikke har stærke hjælpeånder – jeg tror at jeg har hjælpeånder nok til at holde ham på afstand... men selvfølgelig er det da risikabelt! Nej, men jeg synes, at jeg har ramt, alligevel, en person som vi allesammen kender og ikke kender. Jeg kan forsvare den her person – i hvert fald sådan 90 procent ... selv om man ikke skal hænge sig i alt hvad han siger.

Men kan du forstå hvis din læser bliver irriteret på ham?

Ja, det kan jeg godt forstå! Men det er måske også fordi jeg altid er lidt ubevidst kontrær... Hele min barndom når jeg skulle høre en historie, har jeg hørt om noget der er DEJLIGT: Han tog af sted i dejligt vejr rundt om næsset, og den dygtige far fangede en flot sæl, og moderen er så god til at lave mad med det samme... Det er så dejligt det hele. Men sådan er det jo ikke i virkeligheden. Og ham her som vi snakker om, han går bare af sted og møder dem han møder, og ser det han ser. Jeg blir' sgu helt spændt selv: hvem vil han mon møde nu?

Du har arbejdet med stoffet i mange år – men i forhold til det gamle romanudkast fra 1988 er sprog og stil betydeligt nedtonet – tonen var meget mere rå i første version. Hvorfor har du dæmpet dig?

Har jeg det? Det kan godt være at den er blevet mere stueren – men så er man jo på den anden side også blevet 10 år ældre og ikke så firkantet mere. Men jeg tror at halvdelen af det skyldes, at den har været en tur op forbi grønlandsk – den første var jo skrevet på dansk. Da jeg skrev den på grønlandsk, åbnede jeg slet ikke den gamle – nogle gange når jeg gik lidt i stå, var det jo ellers fristende lige at kigge, men bevidst gjorde jeg det altså ikke.

Hvorfor ikke?

Altså, selvfølgelig er der jo mange paralleller, men samtidig er det sådan set to forskellige historier. Jeg tænkte: det her materiale, det kan jeg godt bruge. Men jeg ville noget andet med det.

Er din fortæller i familie med selvmorderne tidligere i forfatterskabet?

Jo, altså det her med dødsvandringen.

Det var både i »Når det sner mens solen skinner« og i det første romanudkast. I novellen, da prøvede jeg ligesom at samle alle dem der havde begået selvmord i én person. Ikke sådan at forstå, at det skulle være et *forsvar* for selvmorderne – men lidt alligevel. Det var i den periode, hvor jeg begyndte at komme lidt mere til Grønland. Og opdagede, at jeg efterhånden havde flere kammerater ovre på kirkegården, end på værtshuset. Og det var som om de personer aldrig havde eksisteret. Ingen talte om dem. Selve vandringsstemaet, det er så blevet det dominerende nu i den nye version af romanen. På en anderledes måde.

Hvordan anderledes?

Jo, alt det med båden.

Ja, hvor kommer det fra?

Hm, som jeg sagde, han låner af mig selv. Året før jeg startede på den nye version af historien, da var min fars gamle båd jo gået hen og var blevet nogenogtredivе år gammel – jeg havde overtaget den da han blev syg og døde. Men så blev den altså sådan lidt blakket i det, og min lillebror havde fået sin egen båd, og så en dag legede vi, at vi var Skibstilsynet, for den var jo farlig at sejle i, så vi sagde at det var bedst at den blev destrueret. Så efter at jeg havde sejlet i den hele sommeren, det var i 97, så et par dage inden jeg skulle til og af sted, sejlede jeg den over til dumpen og futede den af. Jeg havde jo troet, at det var bare sådan noget man skulle gøre en aften eller en eftermiddag. Men det gjorde meget mere indtryk på mig. Jeg vil ikke sige, at jeg stod og hylede – men det var lige før! Over halvdelen af ens liv stod i en kæmpeflamme derovre – alle de

Ole Korneliussen i sit hjem.
Foto: Ole Buntzen, Polfoto.

gode timer man har haft med den båd. Det med at brænde sin fortid – det skulle med, det blev temaet for den nye historie. Det med at han kommer til to steder samtidig – måske kan det også være symbol på min egen tilværelse. Nogle gange tænker jeg: om jeg er i Danmark eller i Grønland, det kan være lige meget. Men samtidig bliver det danske jo mere dominerende. På én måde kommer ham der i bogen til et andet sted, på én måde kommer han hjem.

Så det er ikke længere noget selvmord?

Nej, absolut ikke!

I de ti år der er gået, er du altså blevet mere optimistisk?

Det må jeg nok sige. På en måde har jeg altid været meget optimistisk. Det

kan godt være, at mine historier ikke har været det, men det er fuldt bevidst. Forresten har jeg da hørt om dem der griner af mine historier – måske ikke lige først, men bagefter, når de kommer til at tænke over det.

Du er også blevet mere tydelig omkring hovedpersonens etniske tilhørsforhold som grønlander. Af førsteversionen kunne man kun mellem linierne læse sig til at fortælleren var grønlander.

Du skal fandeme ikke kalde mig »etnisk«. Er der noget jeg aldrig har kunnet fordrage, så er det alt det der med »vores«... vores fødested og vores fjeld og vores bugt og vores... Den der lokalpatriotisme – i det gamle samfund var det jo sådan, at dem der bor i Nanortalik, de

tror at dem der bor i Sydprøven nærmest er kannibaler. Den der dyrkelse af »os« – som den asociale individualist jeg altid har været, har jeg altid betragtet den slags som en camoufleret form for selvutilstrækkelighed. Man gemmer sig ind under de andre, for at finde selv-værd. Blandt mine eskimoiske forfædre var det rent ud sagt livsfarligt at vise sig som individualist – på grund af de fysiske rammer menneskene havde dengang. Individualisten blev altid indentificeret med qivittoq'en – eller selvmorderen, det er nogenlunde det samme. Og med den kulturelle indoktrinering gennem århundreder, så er qivittoq'en blevet en slyngel. Før kristendommen var han en slyngel, med kristendommen kom han i ledtog med Satan og blev til et spøgelse. Men efter hjemmestyret har han fået en anden status, som en op-rører, en slags individualist ... Eller det er nok *mine* øjne der ser ham sådan, som individualist.

Er din hovedperson en qivittoq?

Ja, på en måde. Han går hjemmefra dér om morgenen...

Og han afviser sine medmennesker?

Ja, men han må »walk the line«. Selv om man ikke skulle tro det, så er han en mand med en stærk ryggrad. Det ville jo være lettere for ham, hvis han lige kunne tage bussen hjem. Men det gør han altså ikke.

Men kommer han hjem, til sidst?

Det må du selv finde ud af – det er op til læseren.

Men det med at komme »hjem«: at vende tilbage til udgangspunktet. Det er som om du er blevet mere positivt stemt over for den forestilling, end du var for ti år siden.

Det må være det med, at historien får sit eget liv...

Hvad så med mågen, som spiller en vigtig rolle både i begyndelsen og slutningen? Ligesom du bruger qivittoq'en som figur, kan man så sige, at mågen fungerer som en slags hjælpeånd?

Det ved jeg ikke – jeg kender ikke den eskimoiske tradition så godt. Hvis nu han dér personen havde været rigtig eskimo, mon så ikke han havde kværket den mågeunge og spist den? I den periode af Grønlands historie hvor jeg har levet, har fangstdyrene ikke haft den betydning af MAD. Mågeungen bliver et væsen som har følelser, er bange og ønsker et eller andet...

Men sådan kan dyr jo også være skildret i den eskimoiske tradition?

Sikkert, men så meget er jeg altså ikke inde i det eskimoiske. Når jeg er i Grønland, så bliver jeg nogen gange drillet med, at jeg går på jagt som en dansker. Jeg kommer lige så tit hjem uden noget. Her i sommer havde jeg en fantastisk oplevelse. Jeg har købt mig en jolle. Så midt om natten blev det fuldstændig vindstille. Og mens jeg er sådan en fem seks kilometer før munden af Tasermiut fjorden, dér hvor den drejer, da ligger jeg midt ude i fjorden og prøver at holde mig vågen – jeg havde ikke sovet i flere dage, sådan bare lidt af og til, og det er farligt at falde i søvn derude, så jeg prøver at holde mig vågen med lidt te og kiks. Og det høje fjeld begynder at blive rødt hen ad morgen, og den eneste lyd man kan høre er en enkelt måge, tyve kilometer væk. Og så lige pludselig, så er der en åndssvag hval, otte meter fra mig, og den puster så jeg bliver så forskrækket at jeg sveder, og det er ab-

solut ikke varm sved, det er *isnende* koldt, og det *driver* ned af mig. Og den her hval, den går rundt og rundt omkring mig i et kvarter-tyve minutter – og jeg har øjenkontakt med den – og jeg kan se på den hvordan den hyler af grin. Den har nok set, hvordan jeg sprang op og var fuldstændig fjumret i fjæset. Jeg kan se på den, den hyler af grin! – Men senere op ad dagen, så mødte jeg ham igen, længere ude ad fjorden, men da begyndte der at komme både. Dem inde i byen har nok hørt, at der var hval derude, og så begyndte alle de speedbåde at fare rundt efter ham, og det ville jeg ikke se på. Jeg fik slet ikke noget hvalkød i sommers. Jeg ville sgu ikke risikere at æde ham der havde grinet af mig!

Når du påstår, at du ikke er inde i den eskimoiske tradition, passer det så, eller er det et image?

Jamen, jeg har da læst Knud Rasmussen. Og ham Aron! Selvfølgelig, i min barndom i Nanortalik, har jeg jo hørt masser af qivittoq historier og sådan. Den anden halvdel af min barndom, i Aasiaat, var derimod fuldstændig renset for den slags. Så kom jeg til Nuuk. Og dér var det Knud Rasmussen. Jeg tror, at i det øjeblik det blev skrevet ned, så sluttede historien. Sådan nogle historier som Kaassassuk og Kunuk iliarsunngu-aq, de kunne være blevet ved med at udvikle sig. Så længe historien bliver fortalt mundtligt, så slutter den ikke, men i det øjeblik man skrev den ned, så sluttede processen – som hvis man med kemikalier afslutter en gæringsproces midt i det hele. Budskabet og visdommen holdt op med at udvikle sig, da blyanten kom frem. Og nedskrivningen, det er *sejrher-*

ernes historie, glem ikke det. Sådan er det altid. Den skrevne historie som vi kender den, det er *danskerne*s historie.

Også den nedskrevne fortælletradition?

Ja, i hvert fald til en vis grad. Danskerne var jo altid involveret på den ene eller den anden måde, og det kan ikke undgå at sætte sit præg. Og Knud Rasmussen var den eneste der virkelig kunne grønlandsk – men han var præstesøn, det kan han sgu ikke rende fra. Nej, den skar nosserne af historien, den der nedskrivning!

Må jeg spørge lidt til din personlige historie – hvorfor kom du op til Aasiaat?

Det var da jeg skulle begynde i fjerde. Den officielle forklaring var at skolen deroppe var bedre end den i Nanortalik, men jeg tror nok det var fordi min moster og onkel var ufrivilligt barnløse, og ifølge gammel grønlandsk skik, blev så det ene barn sendt af sted. Og så voksede jeg altså op som enebarn, eller plejebarn, i præstegården hos min moster og hendes mand. Og i Aasiaat var der hele den »bandementalitet« i skolegården – dem der kom udefra, de var jo typisk alene, men dem i Aasiaat, de havde alle brødrene og fætrene... Og bagefter 5 år på kostskole i Nuuk, hvor 300 drenge ikke var 300 enkeltpersoner, men én fælles person. Set udefra. Samme tøj, samme mad, samme regler, samme lektier. Det der sådan nogen som dig der putter folk i kasser, har så travlt med: at jeg skulle være inspireret af de der »eksistentialister« – jeg kan godt sige dig, at med den opvækst behøver man ikke læse Sartre for at blive *individualist*!

Så du har ikke læst Sartre?

Nej. Camus har jeg læst. Men meget

af det er nok opstået spontant. Jeg ved dags dato ikke rigtig hvad alle de der »ismer« står for. Den forfatter jeg har haft mest glæde af i hele mit liv, det er Knut Hamsun. Og så Øverland og Laxness – og Moberg. Jeg er skandinavist! ... Ja, og så har jeg altså også altid godt kunne lide Isaac Singer!

Men for at vende tilbage til symbolerne – du mener altså ikke, at den moderne grønlandske forfatter kan ikke bruge traditionen til noget?

Altså i virkeligheden – når jeg fx taler om historien som en tupilak, så er det lige så meget inspireret af Martin A. Hansen. Det var i et interview med ham, jeg første gang læste det med, at hvis en forfatter virkelig skal kunne lide det han skriver, så må historien og personerne få deres eget liv. Sådan er det! Det med tupilakken, det er så min egen version, »idemæssigt grønlandiseret«.

Men hvorfra opstår det behov for at »grønlandisere« – hvorfor henviser du ikke bare til Martin A. Hansen?

Det er da meget mere poetisk – tupilakken er da et fantastisk stærkt billede. Men det er ikke noget med at det er »min« kultur eller sådan noget – det er jo noget man kender i mange kulturer. Pinocchio fx. Eller ham der rabbineren, der er også en jødisk historie... Nå, men nu skriver jeg jo altså på grønlandsk. Hvis jeg skrev og udgav et andet sted, så valgte jeg nok nogle andre billeder.

Bogen blev ikke udgivet i første omgang, da den var skrevet på dansk. Har du nogen forklaring på hvorfor?

Der var ingen forlag der ville have den!

Så får du den trykt på grønlandsk og er nu »kendt« som grønlandsk forfatter. Og så bliver du også trykt på dansk. Jeg tænker på, at grønlandske billedkunstnere af og til klager over, at de skal producere »grønlandske« motiver for at få deres ting solgt. Føler du et pres for at iscenesætte dig som grønlandsk forfatter?

Overhovedet ikke! Dengang, da var det måske mere det, at jeg også selv mistede interessen. Der skal meget til for at man som forfatter gider kæmpe med alt det med forlag og korrektur osv. Når det sidste punktum er sat, er det slut. Nej, det forholder sig snarere lige modsat. For at slå igennem i Grønland, skal man helst udkomme på dansk. Nu har den her bog været fremme på grønlandsk i over et år, og jeg har stort set ikke hørt et ord! Det var lige sådan med novellesamlingen, den havde været fremme i årevis, hvor den bare lå på hylderne og var mere eller mindre oversat. Måske blev den læst, men der var ingen der kommenterede den. Men da den så fik den danske udgave, så blev den pludselig kommenteret og diskuteret, også på grønlandsk. Så nu håber jeg, at det vil gå på samme måde med romanen.

Mod afslutningen af interviewet dukker først Oles søn Thorfinn op, i selskab med sin kæreste, og derefter Oles kone Susanne, og der bliver tid til at fortælle om børn og børnebørn. Så på trods af forfatterens postulerede slægtskab med sin hovedperson, må der dog også noteres visse indlysende forskelle.